

HOE HONDEN LEREN

**Een
Kennisboek
voor mensen
over honden**

Wat alle hondeneigenaren moeten weten

Ontstaan van gedrag

Hoe honden leren

Een Kennisboek

Voor Eigenaren

Van Een

Hond

2

Auteursrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Het e-book dat voor je ligt wilde ik aanvankelijk schrijven voor cursisten die een van de cursussen bij mijn hondenschool (Centrum voor Dierengedrag & Educatie) volgen.

Toen ik halverwege was met het schrijven daarvan bedacht ik mij dat er nog veel meer te vertellen was over het gedrag van honden en hoe je honden met gewenst succes kunt opvoeden en trainen. Ik bedacht mij dat dit voor iedere eigenaar van een hond interessant en leerzaam zou zijn.

Ik heb toen het besluit genomen om mij lange ervaring (ruim 35 jaar) die ik als gecertificeerd instructeur en coach heb, de ervaring die ik heb in de omgang met de vele honden (en katten) die de afgelopen jaren zijn opgevangen in het door mij opgerichte dierenopvangcentrum, uit te dragen en te delen met iedere hondeneigenaar die daar behoefte aan heeft.

Mijn jaren lange praktijk ervaring als gecertificeerd en erkend kynologisch gedragstherapeut heeft mij veel geleerd over gedrag van honden, hoe mensen het beste met hun hond kunnen omgaan en hoe problemen zij te voorkomen of op te lossen. Ook wat ik daarvan geleerd heb wil ik graag met iedereen delen.

Hoe meer cursussen, workshops, symposia enz. ik volgde over het gedrag, opvoeden en trainen van honden en hoe meer goede boeken ik daarover las, hoe meer ik mij realiseerde dat ik kennis moest blijven verageren die nodig was om op de juiste wijze met mijn honden (thans 5) om te gaan en andere te kunnen coachen in de omgang met hun hond.

Ik raakte er steeds meer van doordrongen dat, wil je een goede relatie met je hond op bouwen, je grondige kennis moet hebben over hoe honden leren, hoe honden communiceren en waarom zij zich gedragen zoals ze zich gedragen.

Ook leerde ik daardoor hoe je het beste je hond kunt trainen en opvoeden, hoe je het beste kunt samenwerken met je hond en hoe je er voor kunt zorgen dat je hond je maatje wordt die geen overlast veroorzaakt in zijn omgeving.

In dit e-book leg ik de theorie uit over hoe honden leren. Ook hoe gedrag bij de hond tot stand komt leg ik uit.

Door deze theoretische grondbeginselen, over leren en tot stand komen van het gedrag, tot je te nemen zal je beter in staat zijn je hond te "begrijpen" en hoe deze principes zijn toe te passen in de opvoeding en training van je hond.

In een van mij volgende boeken zal ik dieper ingaan over hoe honden communiceren, hoe je bepaald gedrag (oefeningen en commando's) bij de hond kunt aanleren, hoe je kunt wandelen met je hond zonder dat hij aan de riem trekt, enz, enz.

Nog een paar opmerkingen over dit e-book

Om het lezen van dit e-book soepel te houden spreek ik, als ik het over honden heb, steeds over een "hij" ook als het een vrouwelijk dier betreft.

Omdat het leren bij nagenoeg alle dieren op dezelfde wijze en volgens de zelfde leerprincipes plaats vind, heb ik het over de hond en soms over het dier.

Voor de duidelijkheid heb ik getracht om de wetenschappelijke termen zoveel mogelijk achterwegen te laten zonder afbreuk te doen aan de betekenis daarvan. Met eigen bewoordingen heb ik de wetenschappelijke termen vertaald naar een leesbare en voor een ieder begrijpelijke taal.

In de toekomst zal ik voor hondeneigenaren meer e-books schrijven en uitgeven, (online) trainingen, workshops, seminars, lezingen enz. aanbieden.

Via mijn nieuwsbrief zal ik je hiervan, en alle zaken die daarop betrekking hebben, op de hoogte houden.

Zelf kun je belangrijke informatie hierover vinden door regelmatig mijn website www.hondentraining-adviescentrum.nl te bezoeken (zie ook bij "aanbevelingen", hoofdstuk 6 van dit e-book).

Ik wens je veel succes en plezier in de omgang met je hond.

Jan van den Brand

Inleiding

Het is niet meer van deze tijd om bij het opvoeden en trainen van de hond gebruik te maken van methodes die zijn gebaseerd op macht en straf.

De wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van dierengedrag en het opvoeden en trainen van dieren maakt dat de wurgketting (slipketting), stroombanden en andere werktuigen, waarbij de hond een pijnprikkel worden toegediend, niet meer acceptabel zijn.

De wetenschap en de praktijk hebben uitgewezen dat er manieren zijn waarbij honden op een geheel andere wijze (her)opgevoed en getraind kunnen worden. Manieren die echt diervriendelijk zijn, beter werken en sneller tot gewenst resultaat leiden.

Je wenst als eigenaar van een hond het beste voor je huisdier. In de praktijk en uit onderzoeken blijkt echter dat de theoretische kennis over bijvoorbeeld het gedrag van de hond, hoe dit gedrag ontstaat en hoe honden leren vaak ontbreekt bij de eigenaar van een hond.

Door het ontbreken van die kennis is het moeilijk om het gedrag en de opvoeding van je hond in goede banen te leiden en ontstaan er vaak problemen die voorkomen hadden kunnen worden als je die kennis wel in huis had gehad.

5

Problemen die dan kunnen ontstaan zijn bijvoorbeeld het ongewenste gedrag van honden in de mensenmaatschappij.

Honden veroorzaken regelmatig overlast, zijn agressief naar volwassenen, kinderen en andere dieren, zijn betrokken bij bijtincidenten en gaan zwerven. Hierdoor krijgen honden (onterecht) een slecht imago.

Als eigenaar van een hond heb je ook een aantal verantwoordelijkheden. Je bent verantwoordelijk voor het gedrag van je hond in de mensenmaatschappij.

Jij bent verantwoordelijk voor hoe je hond zich in zijn omgeving gedraagt. Dit gedrag dient sociaal en aangepast te zijn aan een leven in de mensenmaatschappij.

Ook ben jij verantwoordelijk voor wijze waarop je met je hond omgaat. Dit moet diervriendelijk en veilig voor de hond en zijn omgeving zijn.

Om te begrijpen hoe je, je hond kunt leren zich te gedragen en hoe je de hond kunt opvoeden en trainen, moet je het vermogen van de hond om te leren kunnen doorgronden. Pas dan kun je zelf uitvinden wat de beste wijze is om je hond iets te leren en begrijp je ook wanneer iets wel werkt en wanneer niet bij specifiek jouw hond.

Als je wilt weten hoe honden leren dan moet je weten hoe gedrag tot stand komt en moet je de leerprincipes kennen en die weten te gebruiken in de opvoeding, training en omgang met je hond.

In dit e-book leg ik je de basis leerprincipes uit en waarom deze werken en wat de kracht is van leren volgens deze principes.

Ik ben er van overtuigd dat, wanneer je dit e-book zorgvuldig leest, je beter in staat zult zijn je hond en zijn gedrag te begrijpen.

Er zijn vele vormen van leren zoals; clickertraining, uitlokken en belonen, prijzen, motivatietraining, trainen met gebruikmaking van een speeltje enz. enz. Deze methodes van training werken min of meer allemaal binnen de beginselen van de in dit e-book genoemde leerprincipes.

Natuurlijk valt er nog veel meer te vertellen over hoe honden leren en over het gedrag van je geliefde huisdier en hoe je deze het beste kunt opvoeden en trainen.

De kennis die je kunt opdoen door het lezen van dit e-book is een goede basis om je verder te verdiepen in hoe honden leren en hoe je het beste je hond kunt opvoeden en trainen.

Daar ik een voorstander ben van een positieve vorm van trainen, wat ik in dit e-book zal motiveren, laat ik methodes die bij de hond pijn of angst veroorzaken of het welzijn van de hond in gevaar brengt achterwegen omdat ik er van overtuigd ben dat deze methodes niet nodig zijn en veelal niet het gewenste resultaat opleveren.

Inhoudsopgave

	pagina
Voorwoord	3
Inleiding	5
<u>Hoofdstuk 1</u>	9
Leren	
Wat is leren	9
Leervermogen	9
Leertheorie	9
Instinctief gedrag	9
Geleerd hebben tegenover uitvoeren	10
De 5 fases van het leerproces	10
Voorbeelden ter illustratie	12
Motivatie	12
 <u>Hoofdstuk 2</u>	 13
Basisvormen van leren	
Klassieke Conditionering	13
Omgeving wordt voorspelbaar	13
Operante Conditionering	14
Gedrag heeft gevolg	14
Effect is aangenaam of onaangenaam	15
Bekrachtigers / correcties	15
De vier mogelijkheden, operante conditionering	16
Positieve bekrachtiging	16
Negatieve bekrachtiging	17
Toename van het gedrag	18
Primaire en Secundaire bekrachtiger	18
Positieve straf	19
Negatieve straf	21
Nadelen en risico's van straf/correcties	22
Overschaduwen	23
Blokkeren	24
 <u>Hoofdstuk 3</u>	 25
Verschillende vormen van leren	
Gewenning	25
Inprenting	26
Imitatie	26
Trial-and-error	27
Latent leren	27

Hoofdstuk 4	28
Gedrag	
Inleiding	28
Wat is gedrag	29
Soortengedrag	29
Ontstaan van gedrag	29
Reflexen	29
Gedragshandelingen	29
Uitwendige en Inwendige prikkels	30
Motivatie	30
Schematisch overzicht tot stand komen gedrag	31
De belevingswereld van de hond	32
 Hoofdstuk 5	33
Gedrag Beïnvloeden	
Conditioneren	33
Counter conditioneren	33
Progressieve desensitisatie	33
Beloning en timing	34
 Hoofdstuk 6	36
Aanbevelingen	
Blijven werken aan de relatie	36
Bij blijven in kennis	36
Volgen van seminars, cursussen enz.	36
Ook voor katteneigenaren	37
Advies en hulp	37
 Tot slot	38

Hoofdstuk 1

Leren

Wat is leren?

De definitie van leren is volgens een aantal vooraanstaande psychologen;

"Verandering in gedrag wat veroorzaakt wordt door opgedane ervaringen, welk gedrag ook enige tijd in stand zal blijven"

Leren heeft dus duidelijk te maken met verandering in het gedrag. Zonder verandering in het gedrag weet je dus niet of er iets geleerd is. De verandering moet ook gedurende enige tijd aanhouden.

Leren heeft ook te maken met het feit dat er een ervaring is opgedaan waardoor de gedragsverandering plaatsvond.

Leervermogen

Er bestaan verschillen in het vermogen om te leren binnen de rassen. Het vermogen om te leren van het ene ras kan hoger zijn dan dat van een ander ras.

Wel is het zo dat alle honden van welk ras dan ook het vermogen bezitten om te leren. Hoewel dit verschil in vermogen aanwezig is, is elke hond op te voeden ook al kost dat bij sommige wat meer moeite dan bij de andere.

Leertheorie

De leertheorie verklaart de werking van leren, hoe komt het dat er geleerd wordt? Gedrag is voor ons waarneembaar. In de hersenen van de hond vindt iets plaats waardoor ze kennis kunnen verwerven (leren) en ook om die kennis toe te passen (gedragsverandering).

Instinctief gedrag

Van belang is nog dat je moet weten dat het vermogen om te leren ook afhankelijk is van een aantal aangeboren instincten van het dier.

Instinctief gedrag is erfelijk vastgelegd gedrag dat per dier kan verschillen. Instinctmatig gedrag heeft o.a. te maken met bv.: vangen van een prooi, bedekken van uitwerpselen, paargedrag, lichaamsverzorging, slaap en rust, vluchtgedrag enz. Dit zijn gedragingen die een dier niet heeft geleerd maar die erfelijk aanwezig zijn.

Naast het leren van nieuw gedrag blijft het instinctieve gedrag van het dier via de zogenaamde instinct coördinaties zuiver en volledig aanwezig.

Geleerd hebben tegenover uitvoeren

Of een gedrag wel of niet zal worden uitgevoerd door het dier is afhankelijk van een aantal factoren zoals, de motivatie van het dier, de fysieke mogelijkheden, de gelegenheid om het te kunnen uitvoeren, de omstandigheden waaronder het dier zich bevindt, enz.

Je mag er niet van uitgaan dat als een dier het gedrag niet laat zien dit gedrag niet geleerd heeft. Wel kunnen we met zekerheid vaststellen dat een dier gedrag heeft geleerd als er een waarneembare gedragsverandering heeft plaatsgevonden.

Het leren van gedrag in 5 fasen

Als je het leren bij een dier ziet als een reeks van 5 stappen in het proces is dit erg handig als men de hond wil trainen waarbij het leren dan stap voor stap in de training wordt afgewerkt.

1: Activerende fase

Hierbij leert het dier nieuw gedrag doordat je het gedrag bij het dier uitlokt. Hierbij maak je gebruik van lichaamstaal en/of bijvoorbeeld een beloning. Als het dier vervolgens het gewenste gedrag of een begin van uitvoering van dat gedrag laat zien krijgt hij direct een beloning.

Hierbij worden nog geen signalen, commando's aan de hond gegeven.

Voorbeeld : Zit leren

- *Pak brokje in hand*
- *Houdt brokje boven neus van hond*
- *Breng je hand met daarin het brokje (zichtbaar voor de hond) omhoog vanaf de neus van de hond*
- *Als hond gaat zitten, direct beloning geven*
- *20 x herhalen van deze stap*

2: Aanleerfase

Dit is de fase waarbij je een signaal (commando/aanwijzing) aan het gedrag wat de hond laat zien gaat koppelen. Dit doen we door het signaal (commando/aanwijzing) te koppelen aan het gewenste gedrag wat de hond laat zien na daartoe te zijn uitgelokt. Daarna wordt de beloning gegeven.

Voorbeeld : Zit

- *Als bij stap 1*
- *Op moment dat hond zit direct het (signaal) commando "zit" uitspreken en belonen*
- *Flink aantal malen herhalen*

3: Testfase

In deze fase laat je de te verwachten beloning aan de hond zien waarna je het signaal (commando/aanwijzing) geeft. Als de hond dan het gewenste gedrag uitvoert geef je de beloning.

Voorbeeld: Zit

- *Laat de beloning aan de hond zien*
- *Geef het commando "zit"*
- *Als hond gaat zitten direct belonen*
- *Aantal malen herhalen*
- *In een later stadium moet de hond langer blijven zitten alvorens hij de beloning ontvangt*
- *Flink aantal malen herhalen*

4: Beheersfase

In deze fase zorg je er voor dat het signaal (commando/aanwijzing) steeds eerder gegeven wordt tot dat de hond het gewenste gedrag laat zien na het geven van het signaal.

In deze fase leren we het dier ook om de nieuwe opgedane vaardigheid toe te passen op verschillende plaatsen en onder verschillende omstandigheden.

In deze fase worden ook de hulpmiddelen die men gebruikt heeft in de voorgaande fases afgebouwd tot ze uiteindelijk niet meer nodig zijn. Wel wordt het dier nog beloond.

11

Voorbeeld: Zit

- *In deze fase wordt het signaal steeds eerder gegeven en worden de hulpen (hand omhoog enz.) geleidelijk aan achterwegen gelaten. Als de hond gaat zitten gaan we de tijd dat de hond moet blijven zitten variëren alvorens de hond wordt beloond.*
- *In een later stadium is de beloning voor de hond niet meer zichtbaar.*
- *In deze fase gaan we op verschillende plaatsen en onder diverse omstandigheden oefenen met de hond. De afleidingen worden geleidelijk aan verzwakt. De hulpmiddelen die we gebruikt hebben worden afgebouwd.*

5: Signaal controle fase

In deze fase neemt de hond de verworven kennis op in zijn leefpatroon en zal hij het gewenste gedrag laten zien als daarvoor het signaal (commando/aanwijzing) wordt gegeven.

In deze fase wordt de hond variabel beloond. Dat wil zeggen dat de hond vooraf niet weet wanneer er een beloning zal volgen. Als het gevraagde gedrag bij uitvoering daarvan nooit meer wordt beloond is het risico aanwezig dat het gedrag door het dier niet meer wordt uitgevoerd.

Voorbeeld: Zit

- *Op diverse plaatsen oefenen*
- *Variabel belonen als hond op commando "zit" direct gaat zitten*
- *Als de hond ander gedrag laat zien of niet gaat zitten op het gegeven commando, commando op die plaats niet herhalen maar weglopen en op andere plaats opnieuw commando geven.*

Voorbeeld ter illustratie

12

Het voorbeeld van de training van hond zoals aangegeven bij de fasen hierboven zijn slechts in het kort weergegeven om je een indruk te geven hoe de opbouw van de fasen in de praktijk er uit **kan** zien.

Over het trainen van je hond is nog veel meer te vertellen en kun je nog allerlei hulpmiddelen gebruiken zoals bv. de Clicker. In een van mijn volgende boeken, workshops of seminars komt dat nog uitvoerig aan bod.

Motivatie

De motivatie van de hond is een factor die het leren sterk beïnvloed. De motivatie kun je manipuleren bij een dier. Dan is het wel van belang dat je op de hoogte bent van de leerprocessen van de hond, maar ook van zijn motivatie om te leren. Je hond kan wel weten (geleerd hebben) hoe hij een opdracht, commando of aanwijzing moet uitvoeren maar als hij niet gemotiveerd is het gedrag uit te voeren zal er geen verandering waarneembaar zijn.

Verder op in dit boek komt de motivatie en het ontstaan van het gedrag bij je hond uitvoerig aan bod. (zie bij hoofdstuk 3) Het is goed om nu al te weten dat leren en motivatie twee onlosmakende begrippen zijn in de opvoeding en training van je hond

Hoofdstuk 2:

Basisvormen van leren

Klassieke conditionering

Klassieke conditionering is een vorm van associatieleren. Hierbij leert het dier verbanden leggen tussen twee gebeurtenissen die elkaar snel opvolgen.

De grondlegger van de klassieke conditionering is de wetenschapper Ivan Pavlov (1849-1936) vandaar dat ook wel de naam pavlovianse conditionering wordt gebruikt.

Omgeving wordt voorspelbaar

Klassieke conditionering maakt de omgeving waarin de hond leeft voorspelbaar omdat hij, twee of meer prikkels (gebeurtenissen) die altijd op elkaar volgen gaat associëren met elkaar. Hij leert als het ware dat deze prikkels binnen korte tijd elkaar opvolgen en ervaart dat als het bij elkaar horen van die prikkels.

13

Bij deze vorm van conditionering leert de hond te reageren met gedrag op de eerste gebeurtenis, welke voorheen geen gedrag uitlokte, omdat hij "weet" wat de daaropvolgende gebeurtenis zal zijn. Hierbij leert de hond dus niet als gevolg van zijn gedrag maar als gevolg van twee of meer prikkels die elkaar opvolgen.

Voorbeeld hond:

Als de eigenaar van de hond voor de eerste keer de riem pakt om de hond uit te laten zal de hond daar niet op reageren. Na een aantal keren de riem gepakt te hebben en daarna de hond uit te laten, zal de hond al reageren als de eigenaar de riem pakt. De hond reageert dan door bijvoorbeeld opgewonden voor de eigenaar op en neer te springen, wetende dat hij samen met de eigenaar gaat wandelen het geen de hond als prettig ervaart. Dan is er sprake van klassieke conditionering.

Ook wij mensen kunnen leren via klassieke conditionering. Ook wij leren daarbij op een eerste gebeurtenis, die in aanvang bij ons geen gedrag uitlokte, te reageren omdat we weten wat de volgende gebeurtenis zal zijn.

Voorbeeld:

Zet twee stoelen met de rugleuning tegen elkaar. Ga zelf schrijlings op een van de stoelen zitten en laat je partner, vriend, kind enz. plaatsnemen op de andere stoel.

Pak een rietje in je hand en zorg dat je een piepbeestje in je ander hand hebt. Zeg tegen diegene die op de andere stoel zit dat hij/zij je moet aankijken (hoofd steunen op zijn/haar handen) en de ogen moet open houden. Vervolgens piep je met je piepbeestje. Er zal dan geen gedragsverandering plaatsvinden bij diegene die tegenover je zit. (piep geluid heeft geen betekenis)

Hierna piep je met het piepbeestje en blaas je gelijktijdig met het rietje in een van de ogen van de persoon die tegenover je zit. Hierdoor zal die persoon zijn/haar oog sluiten. Herhaal dit circa 20 keer, met elke keer circa 5 seconden tussenruimte. Dan doe je de test. Je piept weer met het piepbeestje maar blaast niet door het rietje (nog wel het rietje voor een oog van de persoon die tegenover je zit houden)

Knippert de persoon met zijn ooglid zonder dat je door het rietje hebt geblazen dan is er sprake van leren via klassieke conditionering. De persoon die tegenover je zit heeft geleerd dat de ene gebeurtenis (piepen van het piepbeestje) altijd gevolgd wordt door de luchtstroom die vanuit het rietje in zijn/haar ogen wordt geblazen.

Om een betrouwbaar knipperend ooglid te krijgen bij het piepen van het piepbeestje zul je dit een paar honderd keer moeten trainen. Dan pas zal de persoon de rest van zijn leven met het oog knipperen als hij/zij het geluid van het piepbeestje hoort. (Dit moet je natuurlijk geen paar honderd keer herhalen omdat dit niet leuk is voor die andere persoon)

Operante conditionering

Grondleggers voor de operante conditionering zijn de wetenschappers Edward Thorndike en B.F. Skinner.

Gedrag heeft een gevolg

Bij operante conditionering leert de hond dat zijn gedrag een zeker gevolg heeft. Als je, je hond het commando geeft om bij je te komen en hij doet het niet dan ontvangt hij geen beloning. Daartegenover staat als hij het wel doet(het gedrag uitvoert) dan ontvangt hij wel een beloning. Dit is ook zo bij ons mensen.

Dagelijks doen wij dingen (gedragen wij ons) die tot bepaalde gevolgen leiden. Die gevolgen zouden niet hebben plaatsgevonden als we niets hadden gedaan.

Als je niet werkt ontvang je geen loon. Als je geen gas geeft kom je niet vooruit in je auto.

Het kan heel simpel zijn maar ook zeer ingewikkeld als bijvoorbeeld het ontwikkelen van een nieuw product dat goed gaat verkopen, waar we dan veel geld mee verdienen.

Dieren (en ook mensen) doen iets (gedragen zich op een bepaalde manier) waardoor er dingen gebeuren en dat noemen we leren via operante conditionering.

De beslissende factor, wil er sprake zijn van operante conditionering, is dus het gedrag van het dier of de mens.

Effect is aangenaam of onaangenaam

Bij operante conditionering kan het effect van het gedrag aangenaam of onaangenaam zijn. Als het gevolg van het gedrag aangenaam is zal het gedrag herhaald worden en als het effect onaangenaam is dan zal dat gedrag afnemen of achterwegen gelaten worden.

Het is belangrijk om te weten dat het gedrag dat je hond laat zien op een bepaalde prikkel (bijvoorbeeld een commando, correctie) voor hem een gevolg heeft welk gevolg dus aangenaam of onaangenaam kan zijn.

Bekrachtigers / correcties

Bij operante conditionering spreken we van bekrachtigers/versterkers als dat als aangenaam wordt ervaren en van correcties/straf als dat als onaangenaam wordt ervaren.

Bij de opvoeding en training van je hond is het van groot belang dit onderscheid goed te leren kennen en in de omgang met de hond en bij de training en opvoeding daarvan gebruik te maken, omdat er anders onbewust ongewenst gedrag bij het dier kan worden aangeleerd.

De vier mogelijkheden bij operante conditionering

Schematisch overzicht operante conditionering

	<u>Bekrachtiging</u> <i>Gedrag neemt toe</i>	<u>Correctie</u> <i>Gedrag neemt af</i>
Positief (prikkel toedienen)	Aangename prikkel Voertje/speeltje	Onaangename prikkel Ruk slipketting Hard geluid
Negatief (prikkel weghalen)	Onaangename prikkel <i>Bijvoorbeeld</i> Andere agressieve hond	Aangename prikkel Voertje/speeltje

16

Zoals je uit bovenstaand schema kunt lezen kunnen we bij operante conditionering vier situaties onderscheiden: twee waarbij het gedrag herhaald zal worden en twee waarbij de kans dat het getoonde gedrag herhaald zal worden zal verminderen.

Positieve bekrachtiging

We spreken van een positieve bekrachtiging als er sprake is van een positief gevolg (beloning) voor de hond na het uitvoeren van het (gewenste) gedrag. Simpel gezegd wil dit zeggen de hond wordt beloond voor het getoonde gedrag. Het woord positief wil hierbij zeggen iets toedienen (toevoegen).

Hierbij is het van belang dat de beloning zo snel mogelijk volgt op het getoonde (gewenste) gedrag.

De hond heeft n.l. niet zoals de mens het vermogen om twee gebeurtenissen, die in aanvang, elkaar niet onmiddellijk in tijd opvolgen, aan elkaar te koppelen.

Je kunt mensen een beloning in het vooruitzicht stellen (je krijgt bij het volgende rapport een nieuwe fiets als je een 8 voor wiskunde behaalt) wat bij dieren niet mogelijk is.

Door training kunnen we wel aan de hond leren dat de beloning even later (enkele seconden) op het getoonde gedrag zal volgen.

Voorbeeld:

We lokken de hond bijvoorbeeld door een snoepje boven zijn hoofd te houden in de zit en geven direct als hij zit een beloning in de vorm van een lekkernij voor de hond. Dat gaan we een aantal keren herhalen enz. (zie bij het leren van gedrag in 5 fasen). Doordat we direct na het zitten de lekkernij aan hem geven (is aangenaam voor de hond en dus een positieve bekrachtiger) zal hij dit gedrag gaan herhalen.

Een groot deel van het trainen van dieren is gebaseerd op methodes die positieve bekrachtiging inhouden. Op deze wijze kun je, je hond leren "Nothing in life is free" met andere woorden beloningen moet je verdienen dus je zult er iets (gewenst gedrag tonen) voor moeten doen.

17

Negatieve bekrachtiging

Er is sprake van een negatieve bekrachtiging als er een onaangename situatie (prikkel) wordt verwijderd, voorkomen of onthouden zodra gewenst gedrag wordt getoond. Ook is er sprake van negatieve bekrachtiging als het toedienen van een onaangename prikkel uitblijft indien de hond zich gewenst gedraagt. Het woord negatief wil hier zeggen iets weghalen of niet toedienen.

Voorbeeld hond:

Een hond zal zijn bek openen als je hem in zijn oren knijpt. Als de hond dan zijn bek opent en je het oor direct weer loslaat zal dat los laten van dat oor als een negatieve bekrachtiger worden ervaren voor het openen van de bek.

Als je dit gebruikt om bv. de hond een medicijn te geven maar hij zijn bek niet wil open maken zal de hond na dat een flink aantal keren herhaald te hebben zijn bek open maken zodra je hem een pil laat zien.

(het zien van de pil is de prikkel geworden om het onaangename, knijpen in het oor, te voorkomen door zijn bek te openen)

Dit is dan een vorm van negatieve bekrachtiging doordat de hond een onaangename prikkel voorkomt. Dit kun je in de praktijk beter niet toepassen omdat dan het risico bestaat dat de hond bij het zien van de pil wegloopt om het knijpen in het oor te ontlopen. (zie hierna)

Waarschuwing: In de opvoeding en training van je hond kun je deze negatieve bekrachtiger beter zoveel mogelijk achterwege laten omdat dit vaak begint met een positieve straf (zie hierna). In het voorbeeld hierboven kun je de hond ook leren zijn bek open te maken door gebruik te maken van een positieve bekrachtiger. Wel kun je, als voorbeeld, als je de hond leert zitten iets onaangenaams in de omgeving van de hond, bijvoorbeeld een ander dier waar hij angstig voor is of een hoog onaangenaam geluid, weghalen waardoor het gewenste gedrag (zit) eerder zal worden getoond. Ook dan is er sprake van een negatieve bekrachtiger.

Toename van het (gewenste) gedrag

Uit het bovenstaande blijkt dat bekrachtiging (positief of negatief) een toename van het (gewenste) gedrag laat zien.

Waarschuwing: Je moet als eigenaar van de hond wel goed opletten dat je zowel gewenst als ongewenst gedrag kunt bekrachtigen. In beiden gevallen neemt het gedrag (gewenst of ongewenst) toe.

18

Dus het is van groot belang dat je goed oplet welk gedrag je beloont en welk gedrag niet.

Primaire en secundaire bekrachtiger

Bij de training en opvoeding van je hond kun je gebruik maken van een primaire bekrachtiger ook wel ongeconditioneerde bekrachtiger genoemd en een secundaire bekrachtiger ook wel geconditioneerde bekrachtiger genoemd.

Een primaire bekrachtiger moet voldoen aan de eerste levensbehoefte van de hond. Voeding is daar een voorbeeld van even als aandacht, spel enz. Deze primaire bekrachtiger kun je bij de opvoeding of training van je hond goed gebruiken. We hoeven de hond niet te leren dat deze bekrachtiger voor hem aangenaam is.

Een secundaire bekrachtiger heeft in aanvang geen enkele betekenis voor de hond. Je moet de hond dus leren dat deze bekrachtiger aangenaam is en hem iets positiefs oplevert.

Met andere woorden via conditionering moet je het dier de betekenis van deze secundaire bekrachtiger leren vandaar dat ook wel de term geconditioneerde bekrachtiger wordt gebruikt.

Een bekend voorbeeld van een secundaire bekrachtiger is de clicker.

Uit onderzoek en praktijkervaring in het trainen van honden blijkt dat het gebruik van een secundaire bekrachtiger voorafgaand aan een primaire bekrachtiger het proces van leren kan versnellen en de eigenaar/trainer van de hond beter in staat is om op het juiste moment te timen, wat bij de training van de hond van groot belang is.

In de praktijk wil dat, bijvoorbeeld bij gebruikmaking van een clicker, zeggen dat wanneer de hond het gewenste gedrag laat zien er geclickt (secundaire bekrachtiger) wordt en dat daarna de beloning (primaire bekrachtiger) wordt gegeven. De secundaire bekrachtiger (clicker) geeft in dit geval aan dat de hond het gewenste gedrag laat zien en dat er een beloning (primaire bekrachtiger) volgt. *(De clickertraining zal onderwerp zijn van een van mijn volgende e-books)*

Op deze wijze zal het uitvoeren van het gewenste gedrag ook niet afhankelijk worden van het geven van het voertje (hij wordt dus niet voerafhankelijk)

19

Hierbij is er direct een verschil zichtbaar in een bekrachtiger en een beloning. De bekrachtiging dient plaats te vinden op het moment van uitvoering van het (gewenste) gedrag en de beloning komt daarna. De juiste timing van de bekrachtiger is daarbij van groot belang in het leerproces. De beloning is daarbij (voor wat betreft de timing) van ondergeschikt belang hoewel deze wel moet worden toegediend. *Veel eigenaren/trainers van honden gebruiken alleen de beloning die dan tevens de bekrachtiger van het gedrag is. Hierdoor wordt het timen van de bekrachtiging bemoeilijkt.*

Positieve straf

We spreken van een positieve straf als we de hond een onaangename prikkel toedienen op het moment dat hij zich ongewenst gedraagt. De bedoeling van de positieve straf is dat de hond het ongewenste gedrag niet meer zal vertonen.

Ik ben van mening dat bij het leren (trainen) van nieuw gedrag, je de positieve straf niet moet gebruiken. Het toedienen van een positieve straf is voor de hond hinderlijk, onprettig en in veel gevallen pijnlijk.

Positieve straf werkt alleen, als de hond die straf ervaart als gevolg van zijn gedrag. Dus de hond moet zijn gedrag ervaren als de veroorzaker van de straf. Als je zelf de straf toedient aan de hond, zal hij de straf ervaren als zijnde afkomstig van de jou en met jou in verband brengen. De hond gaat dan de toediener van de straf uit de weg maar leert niet dat het gedrag ongewenst is. (zie ook hierna "Nadelen, risico's verbonden aan toedienen van straf")

Hij leert alleen dat hij het gedrag in die bepaalde context (als jij aanwezig bent) niet meer moet tonen omdat je dan de straf toedient.

De hond zal het gedrag na een poos niet meer tonen als je in de buurt bent, maar ben je er niet bij dan is het waarschijnlijk dat hij het (ongewenste) gedrag nog steeds zal laten zien.

Positieve straf wordt helaas veel gebruikt. Het is een wijze van leren die weinig effectief is. Dit komt omdat de positieve straf te laat of te zacht wordt gegeven of omdat de hond de straf associeert met de toediener (zie hierboven) Het ontwikkelen van agressie bij de hond is bij gebruik van positieve straf een ongewenst neveneffect.

De hond leert geen nieuw gedrag van de positieve straf, hij gaat hooguit iets uit de weg, meestal de toediener van de straf.

20

Als je drie keer een staf toedient voor het zelfde gedrag van je hond en het gedrag is niet afgenomen, moet je er van uitgaan dat dit niet werkt en je bezig bent met het treiteren van je hond met als gevolg een deuk in je relatie met je hond, stress, ontwijken van jou als toediener enz.

Voorbeeld:

De hond bijt regelmatig in het bankstel. De eigenaar van de hond grijpt de hond telkens bij zijn nekvel en schreeuwt met een verheven stem dat de hond direct moet stoppen met het bijten in het bankstel. (positieve straf) Na een aantal keren dit gedaan te hebben waarbij de eigenaar steeds harder gaat knijpen in de nek van de hond zal de hond, indien de eigenaar in de omgeving is, stoppen met het bijten in het bankstel.

Als de eigenaar niet aanwezig is, is de kans groot dat de hond wel bijt in het bankstel. In dit voorbeeld is de toediener van de positieve straf (de eigenaar) in de ogen van de hond duidelijk de boosdoener en niet direct zijn gedrag.

Om er voor te zorgen dat de hond niet meer in het bankstel bijt, ook niet als de eigenaar niet in de buurt is, moet de eigenaar er voor zorgen dat dit gedrag niet meer getoond kan worden (er voor zorgen dat de hond niet meer bij het bankstel kan komen) waardoor het gedrag na enige tijd zal uitdoven.

Ook kun je de hond leren niet meer in het bankstel te bijten door hem het gevoel te geven dat een voor hem onaangenaam geluid het gevolg is van zijn gedrag. Je kunt bijvoorbeeld telkens als de hond naar het bankstel toeloopt en je ziet dat hij een bijtbeweging maakt heel hard met twee deksels van pannen tegen elkaar slaan. Van deze onaangename prikkel schrikt de hond.

Je moet er wel voor zorgen dat je hond niet ziet dat jij die deksels in je hand hebt en die tegen elkaar aan slaat. Je kijkt gewoon de andere kant op.

De hond ervaart het onaangename geluid als een gevolg van zijn gedrag en zal naar aanleiding daarvan (Na een aantal keren dit gebruikt te hebben) niet meer in het bankstel bijten. Als je hond dat geluid niet in verband brengt met jou, maar met zijn gedrag, zal hij ook niet meer in het bankstel bijten als jij er niet bent.

Ook het gebruik van een negatieve straf (zie hierna) samen met het leren van een alternatief, onverenigbaar gedrag(via positieve bekrachtiging) is een methode die maakt dat de hond ongewenst gedrag achterwege laat. Deze methode dient de voorkeur.

21

Het voorbeeld hierboven is slechts bedoeld als voorbeeld van wat een positieve straf is.

Om de hond te leren dat hij ongewenst gedrag achterwege moet laten zal men op de juiste wijze de training en opvoeding van de hond ter hand moeten nemen.

Dit e-book is bedoeld om eigenaren van een hond duidelijk te maken hoe honden leren. Dit is dan de basis die nodig is om op de juiste wijze en met succes de training en opvoeding van je hond ter hand te nemen.

Hoe je deze training en opvoeding op de juiste wijze en met de zekerheid van succes ter hand moet nemen zal worden verduidelijkt in een van mijn volgende boeken, workshops, videotrainingen, seminars, (online) cursussen enz.

Negatieve straf

We spreken van een negatieve straf als een voor de hond prettige, aangename prikkel wordt verwijderd of een te verwachte aangename prikkel niet wordt gegeven, achterwege wordt gelaten. In de training van de hond wordt de negatieve straf regelmatig gebruikt. (zie voorbeelden hieronder)

Voor de hond is dit een straf die geen pijn of hinder veroorzaakt en wel in verband wordt gebracht met het niet uitvoeren of niet goed uitvoeren van gewenst gedrag.

Simpel gezegd wil het zeggen dat de hond zijn beloning niet krijgt of dat deze wordt weggehaald als hij het gewenste gedrag (ons commando) niet opvolgt.

Voorbeeld:

Je bent je hond via het uitlokken van gedrag aan het leren om te gaan zitten op het commando 'zit'. Na dat je dit gedrag een aantal keren met gebruikmaking van een beloning hebt uitgelokt ga je daar het commando 'zit' aan koppelen. Na dit een aantal keren geoefend te hebben gaat de hond zitten als je het commando 'zit' geeft.

De volgende dag ga je weer oefenen. Je geeft het commando 'zit' maar de hond gaat niet zitten en staat je aan te kijken. Nu ga je de negatieve straf toepassen door weg te lopen en even later het op een andere plaats opnieuw te oefenen. Dat weglopen en het negeren van je hond en het niet geven van de beloning wordt door de hond als een straf ervaren waardoor hij de volgende keren dat je oefent sneller zal gaan zitten als je het commando 'zit' geeft.

Dit is een eenvoudig voorgesteld voorbeeld van een negatieve straf en slechts bedoelt om je een inzicht te geven hoe dit in de praktijk werkt.

Nadelen en risico's verbonden aan de positieve straf/correctie

Aan het toedienen van een positieve correctie (straf) zijn een aantal nadelen en risico's verbonden. Door zo min mogelijk gebruik te maken van straf maar van bekrachtiging van gewenst gedrag en door op de juiste wijze met je hond om te gaan kun je deze nadelen en risico's uitsluiten. Zie het lijstje hieronder:

- Verkeerde intensiteit van straf, te zacht of te hard.
- Ethologisch niet juist op verkeerd moment of doorstraffen.

- Straf door slechts 1 persoon binnen bijvoorbeeld een gezin. De hond leert hiervan dat hij die ene persoon kan ontwijken en dat hij bij de andere het ongewenste gedrag kan tonen zonder gestraft te worden.
- Verkeerde timing van de straf waardoor de hond mogelijk gestraft wordt voor gewenst gedrag in plaats van ongewenst gedrag.
- Onderdrukking van het gedrag, maar de hond leert niet wat wel van hem wordt verwacht (gewenst gedrag).
- Optreden van gewenning tegen de straf. Hierdoor gaat de eigenaar steeds harder straffen.
- Te sterk straffen in combinatie met pijn of ongemak wat agressie kan opwekken.
- Verslavend werken van de straf voor de eigenaar waardoor het een gewoonte wordt.
- De straf komt de relatie tussen hond en eigenaar niet ten goede en er kan angst voor de eigenaar ontstaan.

Opmerking:

Hoe wel aan het straffen of corrigeren van je hond niet altijd valt te ontkomen is het wel opmerkelijk hoe gemakkelijk mensen hun hond corrigeren en hoe het belonen voor veel mensen een soort inspanning vormt. Gewenst gedrag wordt vaak als vanzelfsprekend gezien en ongewenst gedrag wordt gemakkelijk gestraft.

23

In de omgang met je hond moet je, je altijd bedenken dat het gedrag van onze hond wat wij als ongewenst beschouwen, voor onze hond een normaal gedrag is wat zij dienen uit te voeren. Door te trainen en op te voeden en daarbij gebruik te maken van de principes van het leren kun je, je hond leren het door ons gewenste gedrag uit te voeren en het door ons ongewenste gedrag achterwegen te laten.

Overschaduw

Als je, je hond nieuw gedrag aan wilt leren dan gebruik je daarbij verschillende handelingen om dat gedrag uit te lokken. Deze handelingen worden ook wel stimulus genoemd. Hoe opvallender deze stimulus zijn hoe sneller de hond is uit te lokken tot dat gedrag.

Bijvoorbeeld:

Je leert je hond te gaan zitten op het commando zit door zo opvallend mogelijk een lekkernij boven zijn neus te houden en daarbij je hand met daarin het zichtbaars lekker langzaam omhoog te brengen tot hij gaat zitten. Op dat moment geef je het commando "zit" en geef je het lekkers. Als je deze handelingen enige tijd uitvoert en het daarna

probeert zonder beloning en alleen met het commando "zit" kan het zijn dat je hond niet gaat zitten maar wel gaat zitten als je, je hand van laag naar hoger beweegt zelfs zonder het commando "zit" te geven.

Die handbeweging heeft dan het gesproken commando "zit" overschaduwt. Dat komt omdat lichaamstaal voor de hond een duidelijker stimulus is dan gesproken taal en omdat je die lichaamstaal niet tijdig tijdens het leren achterwege hebt gelaten. Lichaamstaal overheerst dan de gesproken taal. Natuurlijk kun je de hond op lichaamstaal door jou gegeven gedrag aanleren maar dan is het wel nodig wil hij dit gedrag uitvoeren, hij aandacht voor je moet hebben omdat de lichaamstaal anders niet wordt waargenomen.

Blokkeren

Bij het leren van nieuw gedrag wordt vaak in een bepaalde context geoefend. Die context moet je heel breed zien. Dat heeft te maken met de omgevingsfactoren maar bijvoorbeeld ook met wat voor schoenen je aanhebt tijdens het trainen, als ook de plaats waar je traint met je hond, enz. Stel voor dat je, je hond hebt leren liggen op het commando "down" in de keuken op het moment dat je daar de radio aan zet.

Als je nu je hond op een andere plaats het commando "down" geeft zal hij waarschijnlijk niet gaan liggen. Het gaan liggen op commando wordt geblokkeerd omdat de radio niet wordt aan gezet en dat was voor de hond het signaal om te gaan liggen. In dit geval wordt het commando geblokkeerd omdat het geluid van de radio voldoende aanleiding voor de hond is om te gaan liggen. Voor de hond is overbodige informatie, zoals het commando, dan niet van belang. Het bovenstaande wil zeggen dat je bij het leren van nieuw gedrag de omstandigheden (de context) tijdens dat leren regelmatig moet veranderen

Hoofdstuk 3

Verschillende andere vormen van leren

Gewenning

Gewenning, ook wel aangeduid als habituatie is de eenvoudigste vorm van leren. Het wil zeggen leren door wennen aan herhaaldelijke terugkerende prikkels in de omgeving van de hond. Doordat een bepaalde prikkel steeds maar weer wordt herhaald, zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de hond, zal de hond ophouden met daarop te reageren.

Gewenning treedt sneller op wanneer het om een prikkel gaat die verder geen betekenis voor de hond heeft. Ook bij betekenisvolle prikkels kan gewenning op treden maar dan duurt het langer voordat de hond daar niet meer op zal reageren.

Dit is van belang bij het trainen van je hond. Als je tijdens de training steeds dezelfde beloning blijft gebruiken, zullen zijn reacties (het gewenste gedrag) op den duur minder krachtig worden. De beloning is dan een gewenning geworden. Dit kun je voorkomen door verschillende soorten beloningen te gebruiken en in een later stadium van de training variabel te belonen.

25

Gwenning kan een geschikte methode zijn om bepaalde angsten/fobieën, die bijvoorbeeld zijn ontstaan door een traumatische ervaring, bij je hond er uit te trainen (te genezen). De prikkelsterkte blijft daarbij hetzelfde waarbij de hond leert dat deze geen gevaar of nadeel meer brengt (zie ook progressieve desensitisatie, hoofdstuk 5)

Gwenning is specifiek gericht op een prikkel waar de hond door gwenning niet meer op zal reageren. Bijvoorbeeld als de hond, regelmatig langs een spiegel in huis loopt zal hij daar de eerste paar keer op reageren.

Na enige tijd zal er niet meer op gereageerd worden omdat dit betekenisloos voor hem geworden is.

Inprenting

Inprenting is een leerproces in de gevoelige periode van een pup. Dit is een periode dat de hond extra gevoelig is om bepaalde processen te leren. Nadat deze periode voorbij is kan de hond dat gedrag bijna niet meer leren. Bij de hond kent men een aantal van die gevoelige periodes waarin er inprenting kan plaatsvinden. Zie overzicht hieronder.

Neonatale periode 0 – 14 dagen

Overgangsperiode 3^e week

Socialisatie periode 4 – 12 weken

De gevoelige periode om zich te kunnen inprenten op mensen en andere dieren ligt bij honden tussen de ongeveer 3 en 9 weken.

Als de pup in die gevoelige periode bijvoorbeeld geen kennis heeft gemaakt met meerdere mensen zal hij in zijn hele leven schuw, angstig blijven voor mensen. Dit is nauwelijks nog te herstellen.

Uit het bovenstaande blijkt dat de fokker in de inprenting periodes een belangrijke taak heeft omdat het grootste deel van die periode de hond nog bij de fokker verblijft.

26

Onder andere voor het inprenten op mensen is er voor de fokker een belangrijke taak weggelegd. Honden moeten immers met mensen (verschillende mensen zoals mannen, vrouwen, kinderen, enz.) samen leven en mogen volgens de wet pas met de 7 weken van de moeder gescheiden worden. Een groot gedeelte van de gevoelige periode voor de inprenting op mensen is dan al voorbij.

Imitatie

De hond kan ook gedrag leren door af te kijken bij anderen. Dit noemen we imitatie (het nabootsen van gedrag). Daarbij leert de hond nieuw gedrag aan door bijvoorbeeld het gedrag van een andere hond te observeren.

Zo kunnen honden door een andere hond te observeren, leren hoe hij een deur kan open maken.

Uit onderzoek blijkt dat het leren door imitatie vooral voorkomt bij dieren die in relatie tot elkaar staan.

Er vindt thans op grote schaal in binnen en buitenland onderzoek plaats naar het fenomeen imitatie leren bij dieren.

Trial-and-error (proefondervindelijk leren)

Bij deze vorm van leren probeert de hond iets net zolang uit tot het toevallig lukt.

Hierbij kan men denken aan het openen van een deur door er telkens tegen aan te springen totdat de hond toevallig de klink van de deur naar beneden drukt en de deur daardoor open gaat.

Zo verbleef er een hond in het dierenopvangcentrum die had geleerd te ontsnappen uit zijn ren door net zo lang met zijn neus aan de schuif van de poort te prutsen tot dat deze poort openging. Toen dat eenmaal was gelukt, lukte hem dat telkens weer de schuif te verplaatsen zodat de poort open ging. Dat lukte ook steeds sneller waardoor hij een aantal keren wist te ontsnappen.

Latent leren

Dit betekent ongemerkt dus onbeloond opdoen van omgevingsindrukken. Een voorbeeld hiervan is dat de hond op verkenning door zijn territorium, ongemerkt heel veel leert over zijn omgeving. Dit kan de hond van pas komen bijvoorbeeld bij het zoeken van een schuil of slaapplaats. Deze vorm van leren is vermoedelijk in het alledaagse leven van de hond belangrijker dan er tot nu toe gedacht werd.

27

Zo weten mijn honden precies waar de verwarmingspijpen van de vloerverwarming lopen. Ze gaan daar naar toe als ze binnen komen en vinden daar een lekkere warme plek om te liggen. Ze hebben ongemerkt geleerd dat het op die plaats lekker warm is (behaaglijker dan op andere plaatsen) en weten deze plaatsen nu precies te vinden.

Hoofdstuk 4

Gedrag

Inleiding

Het is voor de eigenaar van een hond van groot belang om te weten waarom de hond zich gedraagt zoals hij zich gedraagt.

Daarbij moet je er van uitgaan dat het gedrag van de hond een moeten reageren op prikkels uit zijn omgeving is. Dus de hond maakt geen fouten, kan niet pesten (ook al lijkt dat er ooit op) en zijn gewoon eerlijk en transparant in hun gedrag.

Ook moet je als eigenaar weten hoe dat gedrag ontstaat omdat je daar dan op de juiste wijze op kunt reageren. Pas als je weet wat gedrag is en hoe dat gedrag bij de hond ontstaat, kun je meer te weten komen over de belevingswereld van je hond.

Om goed te kunnen communiceren met je hond, wat noodzakelijk is om prettig samen te kunnen leven en op de juiste wijze het leerproces (de training) te kunnen begeleiden, is het kennen van de gedragsuitingen van groot belang.

Door het ontstaan van het gedrag te begrijpen en de gedragsuiting te kunnen benoemen kunnen problemen worden voorkomen en ontstaat er geen miscommunicatie tussen jou en je hond.

Als je niet begrijpt waarom je hond zich gedraagt zoals hij zich gedraagt, is het niet uitgesloten dat hij bepaalde gedragingen in de toekomst achterwege laat waardoor je hem niet meer begrijpt en zul je foutief gaan reageren op dat gedrag met alle problemen die zich daarbij kunnen voordoen zoals; agressie, angst, je uit de weggaan, weglopen, enz. Er is dan sprake van miscommunicatie.

Om een goede relatie met je hond op te bouwen is het nodig om het gedrag van je hond goed te kennen en in goede banen te leiden.

Pas als je inzicht hebt in het gedrag van je hond, kun je hem leren dat gedrag te veranderen door bijvoorbeeld gebruik te maken van de leerprincipes zoals omschreven in hoofdstuk 2 en 3 van dit boek.

Wat is gedrag?

Als we het hebben over het gedrag van de hond moet eerst duidelijk zijn wat we onder "gedrag" verstaan. Een goede definitie van gedrag is:

Alle handelingen die de hond onderneemt, dus lichaamshoudingen, geproduceerde geluiden en alle acties die de hond onderneemt. Kort en bondig gezegd kan gedrag worden omschreven als "alles wat de hond doet"

Een hond vertoont volgens de ethologie altijd gedrag ook als deze slaapt, schijnbaar doelloos ergens staat, zit, ligt of rondloopt.

Soorten van gedrag

Gedrag van de hond kan aangeleerd zijn of instinctief zijn. In de ethologie (wetenschappelijke studie naar het gedrag van dieren) wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten gedrag zoals: aangeboren gedrag, aangeleerd gedrag, agonistisch gedrag, territorium gedrag, sociaal gedrag, conflict gedrag, enz. In een van mijn volgende boeken zal ik dieper ingaan op deze soorten gedrag.

Ontstaan van gedrag

Het gedrag van de hond is meestal een gevolg van gebeurtenissen die voorafgaande aan het gedrag plaatsvonden of door een verandering in zijn omgeving.

29

Reflexen

Een reflex is een reactie van het centraal zenuwstelsel op een specifieke gebeurtenis die geheel buiten de wil van de hond om plaats vindt en altijd hetzelfde stereotiep gedrag laat zien.

Bij de hond kennen we diverse soorten reflexen bijvoorbeeld het krabreflex bij jeuk, zuigreflex bij pup, speekselreflex, terugtrekreflex bij pijn, schrikken bij plotseling hard geluid.

Gedragshandelingen

Onder gedragshandeling wordt het gedrag verstaan wat meer complex is en die doelgericht worden uitgevoerd door de hond. Bij deze gedragshandelingen zijn de prikkels die dat gedrag opwekken variabel. De bereidheid om op die prikkels te reageren door de hond kan wisselend zijn.

Wil men de hond op de juiste en succesvolle wijze opvoeden en trainen dan is het van groot belang te weten hoe zijn gedrag (gedragshandelingen) ontstaat.

In- en uitwendige prikkels

Om gedrag tot stand te brengen moet de hond geprikkeld worden. De prikkel welk een bepaald gedrag tot stand brengt noemt men de sleutelprikkel. Dit kunnen we zien als de "startmotor" die het gedrag op gang brengt.

Bijvoorbeeld:

Een prooi die zich beweegt is voor de hond de (sleutel)prikkel om te jagen. Als de prooi zich niet beweegt brengt dit de prikkel om te jagen niet op gang.

De hond kan prikkels inwendig of uitwendig waarnemen.

De inwendige prikkels worden waargenomen door bijvoorbeeld de spieren, maag, darm, blaas enz.

De uitwendige prikkels worden waargenomen door de zintuigen van de hond zoals, ogen, oren, neus en de tastzin.

De hond krijgt uit zijn omgeving steeds heel veel prikkels binnen. Daarbij zal de hond een keuze moeten maken op welke prikkels hij zal reageren.

De keuze om te reageren op welke prikkel hangt af van de sterkte van de prikkel en de motivatie van de hond om op die prikkel te reageren.

30

Het gedrag van de hond kan dus meestal in verband worden gebracht met een gebeurtenis (prikkel) uit zijn omgeving (= de context waarbinnen deze gebeurtenis plaats vindt) welke wordt waargenomen door een of meerdere van zijn zintuigen en de motivatie om al of niet op deze gebeurtenis te reageren.

De motivatie om al of niet op een prikkel (gebeurtenis) te reageren noemt men de reactiebereidheid

Motivatie

Om gedrag naar aanleiding van een binnengekomen prikkel te kunnen uitvoeren moet de hond gemotiveerd zijn om dat gedrag uit te voeren.

Motivatie is de interne toestand van de hond die wordt geleid door factoren die noodzakelijk voorwaarden zijn om het gedrag te kunnen tonen. Deze factoren wekken zelf het gedrag niet op.

Deze factoren zijn o.a. erfelijke aanleg, mate van socialisatie, traumatische ervaring uit het verleden, verstoorde relatie met soortgenoten of bijvoorbeeld mensen, conditionering (aanleren) van gedrag, enz.

De prikkels en de omgeving waarbinnen deze prikkels bij de hond binnen komen kunnen wij met onze zintuigen (horen, zien, voelen, ruiken) waarnemen.

Ook kunnen wij met onze zintuigen het gevolg (=gedrag) van deze bij de hond binnenkomende prikkels uit die bepaalde omgeving waarnemen.

Wat wij met onze zintuigen niet kunnen waarnemen is de motivatie, van de hond, om op die specifieke prikkel te reageren.

Schematisch overzicht "Tot stand komen van gedrag"

31

In bovenstaand schematisch overzicht is aangegeven dat de prikkels (gebeurtenissen) die binnen een bepaalde context (omgevingsfactoren) bij de hond binnenkomen en het gedrag voor ons waarneembaar zijn. (alles wat buiten de cirkel valt)

De processen (motivatie) die zich naar aanleiding van de binnen gekomen prikkels in de hersenen van de hond plaatsvinden, zijn voor ons niet waarneembaar.

De Belevingswereld van de Hond

Het is noodzakelijk dat je, je realiseert dat de belevingswereld van de hond sterk afwijkt van je eigen belevingswereld. Dat komt vooral om dat het waarnemingsvermogen van de hond sterk verschilt van dat wat wij kunnen waarnemen en de wijze waarop wij dat waarnemen.

Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan de grote verschillen die er zijn tussen mensen en honden in bijvoorbeeld het gehoor, reukvermogen en gezichtsvermogen.

Om het gedrag van je hond te kunnen begrijpen, moet je in de omgang met je hond, je er van bewust zijn dat de voor ons waarneembare informatie uit de omgeving van de hond meestal niet gelijk is aan datgene wat de hond waarneemt uit die informatie, die hij binnenkrijgt.

Daarom is het belangrijk te weten over welke middelen de hond beschikt om deze informatie uit de buitenwereld te ontvangen. In een van mijn volgende boeken zal ik zeker dieper ingaan op de zintuigen van de hond en hun zintuiglijke vermogens.

De hond kan zich goed handhaven in zijn omgeving omdat zijn gedrag goed is afgestemd op wisselende omstandigheden. Het gedrag van de hond kan dan ook gezien worden als een eigenschap waarmee het zijn relatie tot de uitwendige wereld, waar hij mee te maken krijgt, kan veranderen.

Ook bij inwendige prikkels kan een hond door zijn gedrag veranderingen aanbrengen. Zo kan een hond bij een hongerig gevoel op zoek gaan naar voedsel of gaan bedelen bij zijn eigenaar om hem te bewegen voedsel te verstrekken. Hierdoor wordt de omgeving van de hond beïnvloed door zich op een bepaalde wijze te gedragen.

Wat lijken we toch veel op elkaar

Hoofdstuk 5

Gedrag beïnvloeden

Inleiding

Je kunt als eigenaar van de hond het gedrag van je huisdier beïnvloeden. Overigens kan dat gedrag ook door andere mensen en omgevingsfactoren worden beïnvloed.

Zo kun je ongewenst gedrag bij je hond beïnvloeden zo dat dit gedrag in de toekomst achterwegen blijft maar ook dat gewenst gedrag in stand blijft.

Conditioneren

Conditioneren is leren. Dat kan bij de hond op verschillende wijze zoals bijvoorbeeld klassieke conditionering en Operante conditionering. Zie hiervoor hoofdstuk 2 en 3 van dit boek.

Counterconditionering

Bij counterconditionering ook wel herconditioneren genoemd leren we de hond ander gedrag aan wat geassocieerd wordt met de oorspronkelijke prikkel. Met andere woorden als de hond op een ongewenste of angstige wijze reageert op een gebeurtenis uit zijn omgeving kunnen we de hond door gebruik te maken van herconditioneren leren zich anders te gedragen. Dit andere gedrag wat we hem dan leren moet onverenigbaar zijn met het gedrag wat hij voorheen liet zien bij die gebeurtenis.

Bijvoorbeeld:

Als je hond bang is bij binnenkomst van vreemde mensen, moet je aan je hond leren dat het binnen komen van vreemde mensen gepaard gaat met het krijgen van een ultieme beloning. Die beloning moet dan bij voorkeur wordt gegeven door die vreemde mensen zodat de hond vreemde mensen in verband gaat brengen met het krijgen van een beloning. Daardoor zal hij zijn angst voor vreemde mensen overwinnen.

Als je hond tegen bezoekers opspringt, kun je hem onverenigbaar gedrag aanleren door bijvoorbeeld te leren dat hij, bij binnenkomst van bezoek, moet gaan zitten en dat dit zitten voor hem een beloning oplevert.

Je kunt de hond ook leren dat hij bv. bij het horen van de bel naar zijn mand/plaats moet gaan en dat hij daar beloond zal worden bij binnenkomst van bezoek zodat het opspringen tegen mensen niet meer voorkomt.

Progressieve desensitisatie

Desensitisatie wil zeggen ongevoelig maken voor. Progressief wil zeggen in toenemende mate.

Progressieve desensitisatie wil dus zeggen dat je met behulp van kleine stapjes de hond went aan een bepaalde prikkel (gebeurtenis)

Deze techniek voor het beïnvloeden van gedrag wordt vaak gebruikt bij de hond die angstig is voor bijvoorbeeld mensen, geluiden enz.

Voorbeeld:

Als je hond angstig is voor de knallen bij vuurwerk of onweer kun je bijvoorbeeld het geluid van knallen of onweer opnemen op een geluidsdrager (cd/dvd) en deze op een laag geluidsniveau afdraaien op het moment dat je met je hond aan het spelen bent. Bij dat geluid zal hij misschien even opkijken maar doorgaan waarmee hij bezig is.

Na een aantal keren wordt het geluid, stapje voor stapje harder gezet tot dat de hond niet meer op de harde knal of onweer reageert. Er zijn speciale geluid cd's voor dit doel in de handel.

34

Het verschil met gewenning/habituatie (zie hoofdstuk 3 van dit boek) is dat bij gewenning de prikkelsterkte (bijvoorbeeld de sterkte van de knal) niet veranderd wordt en bij progressieve desensitisatie begin je met een prikkelsterkte die de hond nauwelijks opmerkt en dus geen angstreactie opwekt.

Beloning en timing

Het moge duidelijk zijn dat het gebruik van de soort beloning en de timing van het geven van de bekrachtiger het gedrag in positieve en negatieve zin kan beïnvloeden.

Indien men bij het leren van nieuw gedrag of het beïnvloeden van bestaand gedrag een beloning gebruikt dan is het van groot belang om daarvoor de juiste beloning te gebruiken die voor jou hond een grote betekenis heeft.

Daarbij moet je een voor jou hond ultieme beloning gebruiken waarvoor hij uit zijn dak gaat. (wordt ook wel de juiste motivator genoemd)

Ook het gebruik van diverse soorten beloningen werkt hierbij positief.

Ook is het belangrijk dat je de beloning (bekrachtiger) op het juiste moment gebruikt. (timing) En dat moment is wanneer de hond het gewenste gedrag laat zien en geen seconde later.

Zie hiervoor ook het verschil tussen een primaire en secundaire bekrachtiger en het gebruik daarvan bij hoofdstuk 2. Met gebruikmaking van een primaire en een secundaire bekrachtiger is het timen van het juiste moment gemakkelijker.

Aandacht is ook een sterke beloning

Hoofdstuk 6

Aanbevelingen

Blijven werken aan de relatie

Het is in de omgang met je hond van groot belang om te blijven werken aan de onderlinge relatie. Pas dan kun jij en je hond genieten van de omgang met elkaar en van elkaars gezelschap.

Om die relatie goed te houden en om te zorgen dat je hond zich naar wens gedraagt zul je daaraan steeds aandacht moeten schenken. Ook zul je moeten leren op de juiste wijze te communiceren met je hond. *(Hoe honden communiceren is een van de onderwerpen in mijn volgend e-book)*

Bij blijven in kennis

Om goed en veilig te kunnen omgaan met je hond dien je op de hoogte te zijn van de wijze waarop hij leert en moet je zijn gedrag kunnen "lezen" zodat je op de juiste wijze daar op kunt reageren. Dit komt het welzijn van je hond en je onderlinge relatie ten goede.

Dit e-book is een goede eerste aanzet om die kennis te vergaren. Maar daar ben je er niet mee. Daar de kennis over het gedrag van dieren, de wijze waarop deze leren, welke gevoelens, emoties enz. daarbij een rol spelen, steeds (door bevindingen verkregen uit wetenschappelijk onderzoek en ervaringen uit de praktijk) aan wijzingen onderhevig zijn is het zaak om daarvan op de hoogte te blijven.

Met andere woorden je moet als eigenaar van een hond de kennis die van belang is in de omgang en de relatie met je hond, blijven vergaren en eigen maken door studie, cursussen, lezen van boeken enz.

Volgen van seminar, cursussen, lezingen, workshops enz.

Ik zal vanuit het centrum voor Dierengedrag & Educatie (waarvan ik de eigenaar ben) regelmatig seminars, (online) cursussen, lezingen en workshops organiseren, waarin je de kennis over hondengedrag, opvoeding, training, hoe honden communiceren, enz., kunt eigen maken.

Via bezoek aan mijn website www.hondentraining-adviescentrum.nl kun je op de hoogte blijven van al het nieuws op gebied van gedrag, opvoeding en training van honden (en ook van katten) en kun je kennis vergaren om de opvoeding en de training van je hond in goede banen te leiden.

Deze website zal een kenniscentrum worden voor hondeneigenaren, en alle andere belangstellende die iets met honden hebben, die alles willen weten of willen leren over het gedrag, de opvoeding, training, enz. van de hond.

Ook zal via de website en onze nieuwsbrief de (online)cursussen, seminars, lezingen, workshops enz. enz. kenbaar worden gemaakt. Ik adviseer je dan ook om deze website regelmatig te bezoeken. (mensen die zich inschrijven ontvangen de nieuwsbrief (e-mail) automatisch.

Ook voor katteneigenaren

Er zal ook een website voor de katteneigenaar worden ontwikkeld. Door deze te bezoeken kun je ook op de hoogte blijven van al het nieuws op het gebied van gedrag, opvoeding en training van katten. Daarbij zal ik ook mijn kennis en ervaring als kattengedragstherapeut (gecertificeerd) aanwenden om katteneigenaren, die daar behoefte aan hebben, alles te leren over kattengedrag, training, opvoeding, kattentaal enz. Om die kennis over te dragen zal er ook voor katteneigenaren regelmatig (online)cursussen, lezingen, workshops, seminars, enz. georganiseerd worden.

Advies en Hulp

37

Als gecertificeerd en erkend kynologisch gedragstherapeut / instructeur kan ik, indien je problemen tegenkomt met het gedrag, de opvoeding of training van je hond, je adviseren hoe u dat probleem het beste kunt aanpakken en daarbij in voorkomende gevallen hulp bieden.

Indien je van die hulp of van het geven van advies gebruik wil maken stuur dan een e-mail (info@dierengedrag.nl) met je vragen naar mij. Ik neem dan contact met je op.

Het is niet altijd mogelijk om schriftelijk of per e-mail antwoord te geven op alle vragen. Als het gaat om problemen tijdens de opvoeding of training van de hond kan dat in vele gevallen wel. In de meeste gevallen waar het gedragstherapie betreft met betrekking tot probleem gedrag bij je hond is een huisbezoek noodzakelijk.

Mocht ik je wegens tijdgebrek niet kunnen helpen dan kan ik u verwijzen naar een gecertificeerd gedragstherapeut die bij u in de omgeving woont.

Voor alle duidelijkheid als je mijn hulp of de hulp van een andere gecertificeerde en erkende gedragstherapeut inroept zijn daar in de meeste gevallen kosten aan verbonden. De kosten die daaraan verbonden zijn zullen voorafgaand aan de therapie met u besproken worden.

Tot slot

Mijn bedoeling achter het schrijven van dit e-book is om eigenaren van een hond of mensen die anderszins met honden omgaan er zich bewust van te laten zijn dat het omgaan met honden niet alleen bestaat uit het geven van eten en drinken en het uitlaten van de hond.

Tijdens het schrijven van dit e-book zijn mijn gedachte ook heel vaak geweest bij al die honden die zijn opgenomen in ons dierenopvangcentrum. Honden die allemaal een eigenaar hebben, welke eigenaar niet meer naar die hond is gaan zoeken. Wij treffen die honden dan zwervend aan en vragen ons af waarom?

Een van de antwoorden daarop kan zijn dat die honden niet goed opgevoed en/of gehoorzaam waren en de eigenaar niet wist, niet geleerd had, hoe daar mee om te gaan.

Dan bedenk ik mij als hondeneigenaren dit e-boek hadden gelezen en met deze basiskennis hun hond hadden opgevoed en getraind, deze honden waarschijnlijk niet noodgedwongen bij ons in het dierenopvangcentrum waren ondergebracht.

Een hond die zich sociaal gedraagt en gehoorzaam is daar heb je een relatie, een band mee. Een hond die een band met zijn eigenaar heeft en die zich sociaal en gehoorzaam gedraagt komt niet in een dierenopvangcentrum terecht.

38

Met het schrijven van dit e-book heb ik getracht een bijdrage te leveren aan een betere relatie tussen mens en hond zonder daarbij het welzijn van beiden uit het oog te verliezen. Ik hoop dat ik er in geslaagd ben om je een beter inzicht te geven in de belevingswereld van een hond ook al weet ik met het schrijven van dit e-book er nog lang niet te zijn.

Ik ben zeer gemotiveerd om door te gaan met het doel wat ik mijzelf heb gesteld. Dat doel is om zoveel mogelijk mensen te leren hoe je de hond, met respect voor zijn hond zijn, kunt opvoeden en trainen en hoe je aan een fijne relatie met hem kunt werken.

Voor praktijkcursussen die door mij worden georganiseerd is een bezoek brengen aan mijn website www.dierengedrag.nl zeker een aanbeveling

Heel veel succes en plezier met het gedrag, de opvoeding en training van je hond.

Jan van den Brand